

hle, mnozí chtějíce v normálních⁹ školách vědy slovensky přednáseti, pomocných kněh nemají, a sami se tomu v maďaronských školách nenaučili. *Žádejme* tehdy od vlády, nech i nám vystaví vyšší národní školy a semeniska učitelská, nebo předně i my chceme vzdělávati, a po druhé i my právný nárok k tomu máme, když Němcům, Čechům, Polákům, Rusínům, Slovincům, Chorvátům ba i Maďarům vystavěla z říšské pokladnice. Ba ani nám žádati netřeba, jen vděčně přijmúti, což nám ona laskavě ponúka, však už vyjmenovala výtečných mužův za školských dozorcův!¹⁰ Jen se osvědčme veřejně v novinách, jako my žádáme, jako jest najpřiměřeněji potřebám našim, a potom vykasme rukávy a pracujme, aby sme si školy dobře zaopatřili knihami, za každou pletkou k německým spisovatelům neběželi, anebo právě planá maďarská compendia¹¹ nepřekládali. — Nám třeba i pro katolíky i pro evenjeliky zvláštní školy vyšší, a to v srdci Slovenska, kde čistý Slovák od kořene bývá a není vyložen vplyvu cudzích živlův. Nám třeba *slovenští profesorové v slovenštině vyučující*, od vlády *platení*, neodvislí od šlabikárův a přízně žáctva. — Jen potom okreje Slovák a pozná svú postat na poli národův.

Toto jsú v přítomnosti najpotřebnější věci, kterých se domáhati máme. Svaté jsú tu i cile, i prostředky, i celá snaha! Nechať že žádný zlostník nehledá v tom jiného, aniž překáží svatým záměrům křesťanským i člověčenským, neboť v horším stavě sme byli a bůh pomohel i „sreča junačka“,¹² i teraz nám pomúže a nepřátelův našich zahanbí.

I Vy, z pole činnosti se utahující, podťte do práce! Cesta síce daleká a příkrá, ale jistá! Věřte, že co rostne, nekřičí.

28

Článok Jonáša Záborského „Stará nota Maďarův v novém věku“.

Uverejnili Lichardove SN, roč. II, č. 119 z 10. oktobra 1850. Článok je šifrovaný šifrou Zz.

Záborský robí rozdiel medzi Uhorskom a Maďariou. Podľa marcovej ústavy sú Slováci a Maďari rovnoprávne národy Uhorska. Slováci si neosobujú žiadne nadprávo nad Maďarmi. V revolúcii rozvilo silu nie Maďarsko, ale Uhorsko. Ak sa chcú Maďari zblížiť so Slováckmi, musia prejavovať menej hrdosti, uznať Slovákov za národ a nerobiť im prekážky pri vyplňovaní ich žiadostí.

Vímce, že nesnesná jest susedům našim politika naše; než nám také jejich. A jim síce neslušně, poněvadž jim jde o nadvládu nad námi; nám pak slušně, anť my toliko přirozená, teď už i ústavou zaručená práva naše bránime. Právo totižto předně žiti, potom ve přirozené řeči naší se vzdělávati a řízenu býti, a rovné vážnosti a ochrany s jinými národy požívati.

⁹ Ide o stredné školy nižšieho typu, o neskoršie meštianky, zavedené už v časoch Márie Terézie.

¹⁰ Jedným z nich bol napr. J. Kozáček pre bratislavský, J. Tomášik pre košický dištrikt.

¹¹ Súbor znalostí pre potreby vzdelania, vyučovania.

¹² T. j. junácke šťastie.

Právo toto nám nesnesná zpuenosť porád upírati neprestáva a vede reč takovú, jako by se nic nebylo stalo a ústava ta, na ktorú všetky úřady přísahajú, už ku starožitnosťom prináležela.

Tak čítame v čísle 265 Magyar Hirlapu,¹ že jistí pánové „žádné Slovensko neuznávajú“ (*mí Slovakeit nem ismerünk*). Nuž páni, když vy neuznáváte Slovensko, my zas, a to jednakým právem, neuznáváme Maďariu. Jako není státně zřízeného a určitě obmezeného Slovenska, tak není ani Maďarie. Nebo Maďarie a Uhorsko nám není jedno. Uhorsko stává, ale Maďarie ne. Uhorsko pak zavírá v sobě více rovnoprávných národův. V Uhorsku se nachází i naše Slovensko, tak jako vaše Maďaria.² Uhorsko sobě vy výlučně osobovati tak nemůžete, jako my ho sobě výlučně neosobujeme. Obadva národy, i slovenský i maďarský, přináležají ku korunné zemi uhorské tak, aby naskrze jednaká práva požívaly. To je naše politické credo, ku kterému se tak dlouho přiznávati musíme, pokud ústava od čtvrtého marce ještě stojí, a to zjevně a veřejně, před očima celého světa.

Vaše pak vyznání víry jest; že vy sami toliko jste národ, my nic; že my jen pod vašimi křídly čušetí musíme, že vy jste řeka, my potůček, který se v tamté až na samé jméno tratí, že my jen pod vaší firmou politický život vésti můžeme. Nu, na čem že toto právo tutorství a nadvlády nad námi zakládáte, pánové? Na meči, jako jste to činívali za dávná? či na nové ústavě?

Za dávná jste nám vždy předstírali, že vy jste krajinu tuto krví nadobudli, následovně, že vám náleží panství a síce takové, že nás i ku národní smrti, a to právem, odsúditi můžete. Stojíte i dále na základu tomtó? Uznáváte i dále právo meče za takové, kterému každé jiné ustupití musí? Nemyslím, poněvadž by se teď důvod tento obrátil, pro vítězství meče slovanského, proti vám samým. Jestli by jsme teď my tak, jako vy někdy rozumovati chtěli, tedy by se nám vlastná naše zbroj oproti nám dobře přidala. My ale, co jsme prvě za nespravedlivé uznávali, i teď za takové vyhlašujeme. My sobě neosobujeme žádné nade vámi nadvlády, jelikož vy myslíte, že vás dávné vítězství nad jinými ku všemu uprávňuje, jiných pak jejich vítězství nad vámi ku ničemu. Dobře, my nechceme dávné čary vaše proti nám upotřebiti, než ani okázliti se nimi více nedáme.

Opíráme se při tom na zjevný smysl ústavy, která, to je pravda, nevzpomíná žádnú „Slovakeit“, než ani žádnú Maďarii. Tato „*magna charta*“ naše zná toliko Uhorsko. Že pak toto není totožné s Maďarií, v tom smyslu, aby zde všudy maďarská řeč panovati musela, toho svědkem jsú už ty návody, které po čas vojny dány byly komisárům s výslovným doložením, aby všudy samopanstvo maďarčiny zrušily; svědkem ministeriálné nařízení strany středních škol,³ kde o slovenských se jmenovitě zmínka činí; svědkem nynější přípravy ku gymnasiím slovenským; svědkem všecka nařízení vlády, an všecka ze zásady rovnoprávnosti vycházejú. Máme-li, když nás zákon propúští na svobodu, sami se opět tisknúť do poroby?

Pravda, že něco takového žádati svědčí lidem, tak vysokomyslným a zpuným, jakový jest dopisovatel z Pešti ve spomenutém článku, který Maďary připodobňuje ku

¹ Maďarský politický denník, který vydávala rakúska vláda od 15. novembra 1849. Zanikol koncom roku 1852. Bol obdobou Lichardových SN.

² Proti argumentácii MH, že niet Slovenska, Záborský uvádza, že je a nachodí sa v Uhorsku práve tak ako Maďaria, ktorá je národným územím Maďarov.

³ Bolo vydané ministrom školstva a kultúry L. Thunom roku 1849, zmienka o slovenčine na str. 152.

dřímajícímu lvu, nás k obletujícím ho muškám. Navráťte jen, páni lvové, tu vypůjčenou hlavu, a ty cizé pazúry, kterými jste se v ostatném zápasu tak vyznačili a uvidíme vaši slávu. Rozvinulo teď Uhorsko bez pochyby velikú silu, ale to bylo Uhorsko a ne Maďarie sama. Ohlednite jen řad vůdcův, a pomyslite na svedené bitky, kdo k. p. dobyl Branisko.⁴ Se slovenskou silou se teď chlubíte proti Slovákům, se kterými nepřestáváte nehodně zacházeti.

Povédáte, že heslem našim jest: *Ote toi que ja m'y mette!*“ po slovensky: „Ustup, ať já se posadím!“ Dle tohoto jste vy zacházeli odjakživa s námi, my pak jen naše, ne vaše, zaujati chceme místo, čo nám nezabrání dopisovatel z Pešti, při jehož rohaté súvětí (syllogismu) strany nenávisti Slovákův proti Maďarům, vidíme toliko dlúhé rohy, ale ne hlavu.

Chtějí-li tisícroční spoluobčané naši, aby sme se ku nim v politice sblížili, musejú míti méně hrdosti, uznati nás za národ, a nečiniti překážku vyplnění spravedlivých žádostí našich, bez kterých by jsme věčné chudobě, hlúposti a zhovadilosti propadnutí museli. Mohú byť přesvědčeni, že jim nikdo podlejší službu neproukazuje, jako ti z našincův, kteří jich proti nám popuzují a vysokomyselnosti jejich novú vždy přísluhují potravu. Ti najrůznější národové se mohú vespolek porozuměti, ale výminka jest, aby jeden druhého předcházal úctivostí a šetřil slušných žádostí jeho.

29

Článek Jonáša Záborského „O krajinském sněmu uherském“.

Uverejnili Lichardove SN, roč. II, č. 122 zo 17. oktobra 1850.

Záborský predpokladá, že každý národ v Uhorsku bude mať svoj vlastný snem, ale pochybuje, že by všetky národy mali spoločný krajinský snem. Spoločný snem by bol možný len v prípade zriadenia viacerých korunných krajín v Uhorsku. Spoločný krajinský snem je i v žiadostiach Slovákov, ak Slovensko nebude tvoriť celok pre seba, ale len súčiastku krajiny.

Rozšírila se po časopisech novina, že Uhorsko nebude míti společného krajinského sněmu, ale více sněmův národných, dle počtu národův, krajinu obydlujících. My o tomto vyslovíme teď domnění naše, a sice v ten smysel, že snad očekávání spoluobčanův našich převýšíme.

To sice náklonní jsme věřiti, ba to i žádáme a očekáváme, že bude míti každý národní sněm, na kterém o zvláštních svých záležitostech rokovati bude, žeby jsme ale neměli míti všichni společného krajinského sněmu, to bych jen tenkrát pravdě podobným nalezl, kdyby pověst tato byla spojená s tou, že vláda více korunných zemí v Uhorsku chce zříditi. Jestli toto nemá v úmyslu, tedy to nemožnost v sobě zavírá,

⁴ Ide o památnú bitku v priesmyku Branisko, oddeľujúcom Spiš od Šariša, začiatkom februára 1849. V tejto bitke prekliedli maďarské vojská, v ktorých bolo hojne Slovákov, cestu pre spojenie s armádami bojujúcimi pri Tise.